

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 12 grudnia 2017 r.

Pozycja 276

POSTANOWIENIE z dnia 25 września 2017 r. Sygn. akt Ts 170/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Henryk Cioch – przewodniczący i sprawozdawca
Leon Kieres
Grzegorz Jędrejek,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 lipca 2017 r. o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej A.K.,

p o s t a n a w i a:

nie uwzględnić zażalenia.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 9 sierpnia 2016 r. (data nadania) A.K. (dalej: skarżąca) zarzuciła, że art. 2 ust. 1 lit. e dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. z 1945 r. Nr 3. poz. 13, ze zm.; dalej: dekret PKWN z 1944 r.) w zakresie, w jakim stanowi, że określone w nim nieruchomości przeznaczone były na cele reformy rolnej; art. 2 ust. 2 dekretu PKWN z 1944 r. w zakresie, w jakim „przewidywał nieważność wszystkich prawnych lub fizycznych działów nieruchomości ziemskich wymienionych w art. 2 ust. 1 lit. e dekretu [PKWN z 1944 r.]”; art. 3 ust. 2 lit. e dekretu PKWN z 1944 r. w zakresie, w jakim „dopuszczał zbycie nieruchomości wskazanych w art. 2 ust. 1 lit. e dekretu [PKWN z 1944 r.] przejętych na cele reformy rolnej” oraz art. 7 dekretu PKWN z 1944 r. w zakresie, w jakim „dopuszczał dokonanie przez pełnomocników delegowanych przez Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych usunięcia w terminie trzydniowym dotychczasowych właścicieli z nieruchomości wskazanych w art. 2 ust. 1 lit. e dekretu [PKWN z 1944 r.]” są niezgodne z art. 2, art. 21, art. 32, art. 46 oraz art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji. Skarżąca zarzuciła także, że art. 17 dekretu PKWN z 1944 r. w zakresie, w jakim „wykluczał otrzymanie przez wywłaszczonych właścicieli lub współwłaścicieli nieruchomości ziemskich wymienionych w art. 2 ust. 1 lit. e dekretu [PKWN z 1944 r.] samodzielnych gospodarstw rolnych w obrębie powiatu, w którym znajdował się wywłaszczony majątek” jest niezgodny z art. 2, art. 21, art. 32, art. 52 ust. 1 oraz art. 65 ust. 1 Konstytucji, natomiast art. 20 dekretu PKWN z 1944 r. w związku z § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia

6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. Nr 10, poz. 51, ze zm.; dalej: rozporządzenie z 1945 r.) w zakresie, w jakim „na jego mocy orzekanie w przedmiocie podpadania nieruchomości ziemskich pod działanie przepisu art. 2 ust. 1 lit. e dekretu [PKWN z 1944 r.] przekazano do kompetencji organu administracji publicznej, a droga sądowa w postępowaniu cywilnym jest niedopuszczalna” jest niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

Zdaniem skarżącej, zakwestionowane w skardze przepisy dekretu PKWN z 1944 r., a w szczególności art. 2 ust. 1 lit. e tego aktu prawnego, naruszają zasadę demokratycznego państwa prawnego i równości oraz prawo własności. Z kolei art. 20 dekretu PKWN z 1944 r. w związku z § 5 rozporządzenia z 1945 r. nie spełnia wymogów określonych w art. 92 ust. 1 Konstytucji, gdyż nie wskazuje organu właściwego do wydania tego aktu prawnego. Ponadto zdaniem skarżącej, sprawa „dotycząca podpadania nieruchomości pod działanie przepisu art. 2 ust. 1 lit. e dekretu [PKWN z 1944 r.] powinna (...) podlegać rozpoznaniu przez sąd powszechny w toku postępowania cywilnego, albowiem [wbrew temu co stwierdził Sąd Apelacyjny w G.] droga sądowa jest w tej kategorii spraw dopuszczalna”.

Postanowieniem z 20 lipca 2017 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącej 25 lipca 2017 r.) Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania dalszego biegu skardze, stwierdziwszy, że zakwestionowane w niej przepisy utraciły moc obowiązującą w rozumieniu art. 59 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: u.o.t.p.TK). W uzasadnieniu przywołał argumenty Trybunału przedstawione w postanowieniach z: 28 listopada 2001 r. (SK 5/01, OTK ZU nr 8/2001, poz. 266); 6 kwietnia 2005 r. (SK 8/04, OTK ZU nr 4/2005, poz. 44, a także 1 marca 2010 r. (P 107/08, OTK ZU nr 3/A/2010, poz. 27).

W zażaleniu złożonym 1 sierpnia 2017 r. (data nadania) skarżąca zakwestionowała postanowienie Trybunału w całości. Odwoławszy się do uzasadnienia zdań odrębnych, zgłoszonych do postanowienia Trybunału w sprawie SK 5/01, a także do poprzedzających to rozstrzygnięcie orzeczeń, stwierdziła, że skoro Trybunał dokonywał w nich wykładni przepisów zakwestionowanego dekretu PKWN z 1944 r., to przepisy tego aktu „miały moc obowiązującą w dacie orzekania [przez sądy] i takie założenie powinno zostać przyjęte również na gruncie niniejszej sprawy”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu. Trybunał, w składzie trzech sędziów, rozpatruje zażalenie na posiedzeniu niejawnym (art. 37 ust. 1 pkt 3 lit. c w związku z art. 61 ust. 5-8 u.o.t.p. TK). Na etapie rozpoznania zażalenia Trybunał bada przede wszystkim, czy w wydanym postanowieniu prawidłowo stwierdził istnienie przesłanek odmowy nadania skardze dalszego biegu.

2. Trybunał stwierdza, że zaskarżone postanowienie jest prawidłowe, a zarzuty sformułowane w zażaleniu nie podważają podstaw odmowy nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

3. Skarżąca nie uwzględniła tego, że zdania odrębne, na które powołuje się w złożonym środku odwoławczym, przedstawiają jedynie indywidualne i osobiste poglądy sędziów Trybunału orzekających w sprawie SK 5/01, a nie sądu konstytucyjnego. *Votum separatum* w postępowaniu przed Trybunałem jest bowiem rozumiane „jako prawo sędziego sądu konstytucyjnego, który nie może zgodzić się z poglądem większości, do ujawnienia na piśmie swego odrębnego stanowiska” (Z. Czeszejko-Sochacki, L. Garlicki, J. Trzeciński, *Komentarz do ustawy o Trybunale Konstytucyjnym*, Warszawa 1999). W sądownictwie istotę tej instytucji upatruje się ogólnie w niezawisłości orzekania sędziowskiego, w poszanowaniu

godności sędziego i jego moralnej odpowiedzialności za wyrok (zob. J. Bratoszewski, *Zdanie odrębne w procesie karnym*, Warszawa 1973). Zdanie odrębne w postępowaniu przed Trybunałem również spełnia te funkcje, ale ze względu na specyfikę procedury odgrywa szczególną rolę w uświadomieniu złożoności danej materii prawnej, co z kolei może mieć znaczenie zarówno w procesie legislacyjnym, jak i w rozwoju doktryny (zob. Z. Czeszejko-Sochacki, L. Garlicki, J. Trzeciński, *Komentarz do ustawy o Trybunale Konstytucyjnym*, Warszawa 1999). Zgłoszenie zdania odrębnego, czy jak w sprawie SK 5/01 kilku zdań odrębnych do orzeczenia, które zapadło większością głosów, co oczywiście, nie zagraża jego powadze, tzn. nie modyfikuje charakteru podjętego rozstrzygnięcia w aspekcie ostateczności i mocy powszechnie obowiązującej (zob. postanowienie TK z 17 października 2007 r., Ts 80/07, OTK ZU nr 5/B/2007, poz. 251).

4. Postanowienie w sprawie SK 5/01 jest rozstrzygnięciem pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego. Wyraża ono pogląd prawny, którym są związane pozostałe składy orzekające, a odstąpić od niego może – w myśl art. 37 ust. 1 pkt 1 lit. e u.o.t.p. TK – wyłącznie Trybunał orzekający w pełnym składzie. Postanowienie to kształtuje zatem orzecznictwo Trybunału w sprawach zainicjowanych wniesieniem skargi konstytucyjnej (zob. postanowienia TK z: 28 sierpnia 2002 r., Ts 57/02, OTK ZU nr 4/B/2002, poz. 285; 20 lipca 2004 r., Ts 62/04, OTK ZU nr 5/B/2004, poz. 301; 27 czerwca 2007 r., Ts 80/07, OTK ZU nr 5/B/2007, poz. 250).

5. Stanowiska Trybunału leżącego u podstaw odmowy nadania rozpatrywanej skardze dalszego biegu nie podważa odwołanie się przez skarżącą także do uchwał Trybunału z: 19 września 1990 r. (W 3/89, OTK ZU 1990, poz. 26) oraz 16 kwietnia 1996 r. (W 15/95, OTK ZU nr 2/1996, poz. 13). Należy bowiem zauważyć, że zostały one wydane przez Trybunał przed rozstrzygnięciem w sprawie SK 5/01, a ponadto, zgodnie z art. 239 ust. 3 Konstytucji – jako uchwały w sprawie ustalenia wykładni ustaw – utraciły moc powszechnie obowiązującą z dniem wejścia w życie ustawy zasadniczej (tj. 17 października 1997 r.).

6. Dlatego, aktualne pozostaje stanowisko Trybunału przedstawione w zakwestionowanym postanowieniu, zgodnie z którym dekret PKWN z 1944 r. został „skonsumowany”. Pojęcie to oznacza, że nie może on znaleźć zastosowania w tym sensie, iż obecnie na jego podstawie nie może dojść do przejścia własności na rzecz Skarbu Państwa. O skutkach dekretu PKWN z 1944 r. można mówić tylko w czasie przeszłym dokonanym. W związku z tym, nawet jeśli obecnie toczą się sprawy np. o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, czy też – tak jak w sprawie skarżącej – o ustalenie, że spadkobiercy właściciela zostali bezprawnie pozbawieni majątku, w których sąd stosuje przepisy dekretu, to nikt, kto w przeszłości nie utracił własności na skutek działania dekretu, nie utraci jej teraz. Trybunał zwraca tym samym uwagę, że w rozpatrywanej sprawie to nie skarżąca utraciła własność na podstawie dekretu PKWN z 1944 r., tylko jej poprzednik prawny. Obecnie skutki dekretu mogą być uwzględniane tylko *ex post* w sposób deklaratoryjny. Należy przy tym podkreślić, że skutki te nastąpiły przed wejściem w życie obowiązujących norm konstytucyjnych. Ustalenie, czy istotnie doszło do przejścia własności (choć jest dokonywane w dalszym ciągu), polega zatem jedynie na uwzględnianiu skutków prawnych wywołanych w dalekiej przeszłości (zob. postanowienie TK z 6 kwietnia 2005 r., SK 8/04, OTK ZU nr 4/A/2005, poz. 44). Wskazane okoliczności dowodzą, że w zaskarżonym postanowieniu Trybunał zasadnie stwierdził, że dekret PKWN z 1944 r. nie obowiązuje w rozumieniu art. 59 ust. 1 pkt 4 u.o.t.p. TK.

Mając powyższe na względzie Trybunał – na podstawie art. 61 ust. 8 ustawy o TK – nie uwzględnił zażalenia.